

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВНЗ

Гаврилюк О.О., Паламарчук Л.Б.
Київський університет імені Бориса Грінченка

На основі аналізу наукових праць та педагогічного досвіду охарактеризовано сутність педагогічної майстерності майбутнього викладача ВНЗ, зроблено акцент на педагогічному такті, самоосвіті викладача вищого навчального закладу.
Ключові слова: викладач вищої школи, педагогічна майстерність викладача ВНЗ, професійні якості викладача вищої школи.

Постановка проблеми. Питання педагогічної майстерності викладача ВНЗ є актуальними в сучасних умовах європейської інтеграції освітніх систем та посилення якості підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах. Актуальність дослідження обумовлена тими вимогами до якості освіти, які ставляться до утворення в сучасному періоді її модернізації: вони стають набагато жорсткішими, а вимоги до педагога і його професійним якостям – серйознішими. На даному етапі становлення суспільства зростає увага до проблеми професіоналізму педагогів. У статті 58 Закону України про вищу освіту (2014 р.) «Обов'язки науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників» вказано:

«1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники вищого навчального закладу зобов'язані:

1) забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, провадити наукову діяльність (для науково-педагогічних працівників);

2) підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію (для науково-педагогічних працівників)» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній психології та педагогіці існує ряд досліджень, які присвячені вивченню професійних якостей та майстерності педагога. Так, педагогічні здібності педагога досліджували Н. В. Кузьміна, А. І. Щербаков, Ф. Н. Гоноболіна, В. А. Крутецький, Н. Д. Левітов, В. А. Сластьонін та ін. Проблеми професійно-особистісного розвитку педагога в системі постійної педагогічної освіти вивчали А. А. Вербицький, С. Г. Вершловській, Л. К. Гребенкіна та ін. Теоретичну основу дослідження склали: теорії розвитку, саморозвитку та самореалізації особистості в професійній діяльності (Л. М. Мітіна, А. Б. Орлов, Н. С. Пряжников та ін.); наукові положення з проблеми професійно важливих якостей педагога (Ю. Н. Кулюткін, А. К. Маркова, Є. І. Рогов, В. А. Сластьонін та ін.); структурно-функціональні дослідження професійної діяльності (Е. А. Клімов, Н. В. Кузьміна, В. Д. Шадриков та ін.).

Головною метою цієї роботи є виявлення умов формування педагогічної майстерності у майбутніх викладачів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Викладач дає можливість великій кількості людей не тільки отримати інформацію, а й відчувати ту особливу емоцію дотику до педагогічної творчості, пізнання, науки.

Неможна недооцінювати значення цієї емоції для розвитку особистості студентів, їх смаків, пристрастей і того, що називають інтелектуальним, естетичним і духовним багатством. З цієї причини роль педагога накладає на нього величезну відповідальність і потребує постійного самовдосконалення [4, с. 67-69]. Щоб досягти цієї довершеності,

педагогу потрібно не лише поглиблювати свої знання з предмету, а й вдосконалити техніку свого викладання. У цьому відношенні діяльність викладача близька до діяльності актора. На жаль, не всі від народження мають педагогічний талант, тому якщо він відсутній, його потрібно виховувати, розвивати в собі. В останнє десятиліття проблема педагогічної майстерності була досліджена багатьма вченими, які у своїх роботах досліджували проблему підготовки творчого викладача з яскравою індивідуальністю, здатністю до безперервної самоосвіти і самовиховання.

Педагогічною майстерністю називають сукупність якостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога [5, с. 3-5].

Завдяки педагогічній майстерності педагог має змогу оптимізувати всі види навчально-виховної діяльності, спрямовувати їх на удосконалення та всебічний розвиток особистості. Завдяки цьому забезпечується висока організація педагогічного процесу, яка характеризується високим рівнем розвитку спеціальних узагальнених вмінь.

Професійна майстерність складається з наступних компонентів:

- професійно важливі якості;
- педагогічна техніка;
- професійні знання;
- педагогічна моральність;
- педагогічні здібності;
- зовнішня культура [6, с. 13].

Педагогічне спілкування як базове поняття дослідження. Педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладача зі студентами під час або поза занять, спрямована на створення сприятливого психологічного клімату. У навчальній діяльності і поза нею викладач має бути ініціатором в управлінні спілкуванням. Для цього необхідно звернути увагу на демонстрацію власної прихильності до аудиторії, показ яскравих цілей діяльності, передачу студентам розуміння викладачем їхнього внутрішнього стану під час навчання, організацію контакту з усією аудиторією. У педагога повинен бути арсенал засобів, завдяки яким він може передавати свій досвід та уявлення. Ці засоби у кожного педагога неповторні, індивідуальні. Серед таких засобів можна виділити слово, голос, інтонація, ритм, жести, рухи [3, с. 34-38].

Педагогічна деонтологія як базове поняття дослідження. Педагогічна моральність передбачає гуманістичну спрямованість особистості викладача і охоплює його ціннісні орієнтації, ідеали, інтереси. Втілюється вона в педагогічній позиції викладача, у виборі конкретних завдань навчально-виховного процесу, впливає на стосунки із студентами, визначає гуманістичну стратегію педагогічної діяльності.

Вірність вимогам педагогічної моралі – справа честі і совісті вчителя, мірило його суспільної цін-

ності і поваги, показник його реальної гідності, підстава для самоповаги і самоствердження особистості. Якщо поведінка вчителя в процесі праці узгоджується з вимогами педагогічної моралі, воно є також вираженням справедливості і добра

Зовнішню культуру викладача формують одяг, зачіска, макіяж, осанка, мова, форми невербального спілкування тощо. Професія вчителя особлива. Психологи стверджують: краса вчителів – страшна сила. Вчителі знаходяться на увазі не тільки у колег, але, що більш важливо, в учнів, а особливо студентів, і батьків. Візуальна привабливість – важлива частина іміджу педагога. Він повинен викликати повагу, розташування, довіру. Зовні привабливі люди легше домагаються симпатій в оточуючих. Уміння красиво і стильно одягатися значною мірою полегшує взаєморозуміння. Вплив вчителя на учня залежить від розташування останнього. Одяг вчителя несе велике психологічне навантаження. Акуратно, чисто і зі смаком одягнений вчитель виховує ці ж якості у студентів. Жінка, яка вміє елегантним способом прикрашати себе, мимоволі викликає повагу, особливо серед учнів. Вони мріють брати приклад з найкрасивіших і успішних. І буде здорово, якщо у них перед очима, кожен день, буде образ модного й освіченого вчителя. [2, с.35-39].

Усі ці компоненти створюють передумови того, що педагогічна діяльність перетворюється на мистецтво. Це – досить тривалий і складний процес, у якому Р. Піонова виокремлює декілька етапів:

1. Професіоналізм. Він повинен бути у випускників вищого педагогічного закладу. Самостійна робота в навчальному закладі інтенсивніше й цілеспрямованіше сприяє професійному зростанню, вдосконаленню студента. На ефективність цього процесу впливає установка на самовиховання і самоосвіту, наявність відповідної програми. Крім цього, викладач може читатися в майстрів-педагогів, відвідувати курси, семінари, аналізувати роботу досвідчених колег, брати участь в практичних і наукових конференціях.

2. Педагогічна майстерність. Діяльність сприяє зростанню психолого-педагогічної культури викладача. Одночасно розвиваються педагогічні якості, здібності, збагачується методичний арсенал. Однак розвиток структурних компонентів педагогічної майстерності відбувається нерівномірно. До педагога-майстра можна звертатися за порадою та обміном досвідом.

3. Педагогічне новаторство. Викладач-новатор здатен вносити у навчально-виховний процес принципово нові ідеї, розробляти нові методичні системи, створювати нові технології. Усе це підвищує продуктивність і змінює якість професійної підготовки студентів. Щоб стати педагогом-новатором потрібен високий рівень практичної і теоретичної підготовки, творчий склад розуму, інтелектуальні здібності [7, с.70-75].

Викладачі вузів – це одна з соціально-професійних груп, на яку суспільством покладені два надзвичайно важливих і взаємопов'язаних завдань. Однак сучасність диктує нові вимоги до викладача вищої школи. Це, насамперед, пов'язано із глобалізацією освіти, тобто єдиного освітнього простору. У зв'язку з цим доцільно говорити і про викладача університету нового покоління, який повинен відповідати всім тим якостям, які важливі для педагога у будь-якій країні світу. У педагогіці вищої школи загальноновизнаним вважається, що професійні вимоги до викладача складається з трьох комплексів:

- загальногромадянські риси;
- властивості, які визначають специфіку педагогічної професії;
- спеціальні знання, уміння й навички з предмета (спеціальності).

А.Х. Гуц вважає, що завдяки діагностиці абітурієнтів є можливість виявити найбільш стійкі характеристики особистості: комунікабельність, психологічну відкритість до інтелектуального і духовного вдосконалення, прагненню до самореалізації [1, с. 26].

Для викладача нового покоління важливо бути компетентним у багатьох областях, таких як педагогіка, методологія, психологія, комп'ютерна грамотність та багато іншого. Розглянемо це питання більш детально.

1. Професійна, загальнокультурна і гуманітарна компетентності, що ґрунтується на науковій, практичній і психолого-педагогічній підготовці, що включає знання основ світової культури, гуманістичних особистісних якостей, відповідальності за результати власної діяльності, мотивації до самовдосконалення.

2. Нестандартне мислення, володіння інноваційною стратегією і тактикою, гнучкої адаптації до змін змісту та умов професійної діяльності.

3. Комунікативна компетентність, що включає розвинену мову, володіння сучасними засобами зв'язку та основами комп'ютерної грамотності

У зв'язку з цим викладач повинен вміти:

- проектувати цілі і завдання викладання дисципліни з урахуванням різних освітніх ресурсів;

- розробляти методики проведення комп'ютерних лабораторно-практичних занять, що дозволяють освоювати методологію самоосвіти і моделювати майбутню професійну діяльність;

- готувати конспекти лекцій-презентацій, фрагменти відеосупроводу в аналоговому і цифровому форматі, електронні навчально-методичні комплекси; працювати з електронною поштою, з віртуальними деканатом і навчальними групами;

- проводити адміністрування Web-сайту (Web-сторінки), віртуальні консультації: chat-форуми, e-mail розсилки, відеоконференції.

4. Соціально-економічна компетентність, що передбачає володіння основами сучасної економіки, знання законів бізнесу, азів екології та права [2].

Висновки. Проаналізувавши вимоги, пропонувані до особистісних якостей педагога, ми з'ясували, що на даний момент питання про критерії оцінки якості діяльності педагога продовжує залишатися дискусійним. Це пов'язано багатоаспектністю і багаторезультативністю педагогічної діяльності. Узагальнюючи все вищесказане, ми приходимо до висновку, що до особистості викладача вузу і його професіоналізму пред'явлені високі вимоги. Про особу викладача університету, можна сказати, що це – професійний фахівець, що вміє чітко формулювати вимоги до предмету, вміє зацікавити у своєму предметі, володіє викладацьким талантом, творчим потенціалом, розуміє студентів, товариський і доброзичливий, об'єктивний і справедливий, інтелектуальний і ерудований, володіє харизмою і почуттям гумору. В ході практичного дослідження нами була підтверджена гіпотеза, що у майбутніх педагогів на недостатньому рівні сформовані компоненти педагогічної майстерності, тому для їх формування доречно буде використовувати різноманітні психологічні та педагогічні методи.

Список літератури:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р).
2. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Хрестоматія. Навч. посіб. [Текст]/ І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с.
3. Гресь Анна. Неметодичний посібник для вчителя [Текст]/ Анна Гресь. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 255 с.
4. Вища освіта в Україні [навч. посібн.] / В.Г. Кремень, С.М. Ніко-ласенко, М.Ф. Степко; За ред. В.Г. Кременя, С.М.Ніколаєнка. – К.: Знання, 2005. – 327 с.
5. Андриєнко Е.В. Педагогический профессионализм [Текст] Е.В. Андриєнко. – Новосибирск: НГПУ, 2011. – 188 с.
6. Азаров Ю.П. Тайны педагогического мастерства [Текст]/ Ю.П. Азаров – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Изда-тельство НПО «МОДЭК», 2004. – 432 с.
7. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: учебное пособие [Текст]/ О.А. Абдулли-на. – М.: Просвещение, 2009. – 141 с.

Гаврилюк О.О., Лариса Б.П.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВУЗА**Аннотация**

На основе анализа научных работ и педагогического опыта охарактеризованы сущность педагогического мастерства будущего преподавателя вуза, сделан акцент на педагогический такт, самообразование преподавателя высшего учебного заведения.

Ключевые слова: преподаватель высшей школы, педагогическое мастерство преподавателя вуза, профессиональные качества преподавателя высшей школы.

Havrilyuk O.O., Palamarchuk L.B.

Borys Grinchenko Kyiv University

PEDAGOGICAL MASTERY OF FUTURE TEACHER OF UNIVERSITY**Summary**

On the basis of scientific works and teaching experience were described the nature of the pedagogical mastery of future teacher of university, focused on pedagogical tact, self-education of the teacher of university.

Keywords: high school teacher, pedagogical mastery of teacher of university, professional qualities of high school teacher.

УДК 378: 005.336.2

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**Давидченко І.Д.**

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Досліджено та проаналізовано теоретичні питання компетентності. Розглянуто актуальність формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Проаналізовано дослідження і публікації вітчизняних та зарубіжних науковців з даної теми. Доведено значущість даної проблеми при підготовці фахівців освіти.

Ключові слова: компетентність, лінгвокультурологічна компетентність, професійна підготовка, майбутній вихователь.

У Законі України «Про вищу освіту» перед вищими навчальними закладами поставлено завдання підготувати спеціалістів висококваліфікованих, грамотних, з належним інтелектуальним потенціалом.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, забезпечення високої якості освіти випускникам вищих навчальних закладів.

Головною метою цієї роботи є дослідити та проаналізувати теоретичні питання компетентності, довести актуальність формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку, проаналізовано дослідження і публікації вітчизняних та зарубіжних науковців з даної теми.

Переважаюча більшість педагогів-науковців і освітян-практиків переконані, що підготовка фахівців у будь-якій сфері повинна здійснюватися на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного